

Тернопільська обласна рада
Управління освіти і науки Тернопільської облдержадміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка

Кафедра теорії і методики дошкільної та початкової освіти

ЗАТВЕРДЖЕНО
Проректор з навчальних робіт
М.Б. Боднар
« 31 » *с.г.* 2017 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОСНОВИ ПРИРОДОЗНАВСТВА З МЕТОДИКОЮ ОЗП

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
галузь знань 01 Освіта / Педагогіка
спеціальність 012 Дошкільна освіта
освітньо-професійна програма Дошкільна освіта

Кременець – 2017

Майхрук М. І. Основи природознавства з методикою ОЗП : робоча програма для студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта / М. І. Майхрук – Кременець, 2017. – 29 с.

Розробник програми : Майхрук Михайло Іванович, кандидат біологічних наук, доцент кафедри теорії і методики дошкільної та початкової освіти Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри теорії і методики дошкільної та початкової освіти. Протокол № 1 від 31 серпня 2017 року.

Завідувач кафедри к.пед.наук, доцент (Т.С. Фасолько)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Галузь знань 01 Освіта/ Педагогіка	<i>нормативна</i>	
Модулів – 2	Спеціальність: 012 Дошкільна освіта	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		2-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – <i>виготовити лепбук на обрану тему</i>		Семестр	
Загальна кількість годин – 180		3-й	4-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4; самостійної роботи студента – 6.	Освітньо-професійна програма підготовки: бакалавр	36 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		30 год.	6 год.
		Лабораторні	
		6 год	-
		Самостійна робота	
		108 год.	78 год.
	Вид контролю: екзамен		

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

- для денної форми навчання – 40% : 60%;
- для зочної форми навчання – 13% : 87%.

Примітка.

Умовні скорочення у програмі: ЗДО – заклад дошкільної освіти.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: психолого-педагогічна та методична підготовка майбутніх фахівців до використання природи у навчально-виховній роботі з дітьми дошкільного віку.

Завдання:

1. Узагальнення та уточнення знань студентів про особливості природних умов України;
2. Ознайомлення з можливостями використання різноманітних об'єктів і явищ природи у роботі з дітьми, самостійного набуття природознавчих знань шляхом спостережень, експериментів, роботи з довідковою літературою;
3. Ознайомлення з історією розвитку в педагогічній науці поглядів на використання природи як засобу виховання та становлення методики ознайомлення з природою;
4. Формування теоретичної бази знань про завдання, зміст, форми та методи роботи по ознайомленню з природою;
5. Розвиток умінь педагогічного прогнозування;
6. Підготовка до практичного втілення набутих знань.

Курс «Основи природознавства з методикою ОЗП» спрямований на формування у студентів таких професійних *компетентностей*:

інтегральна: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів педагогічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності.

ЗК1.Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК2.Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями та застосовувати їх у практичних ситуаціях.

ЗК3. Здатність володіти державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК6.Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК7.Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми, що виникають в процесі професійної діяльності.

ЗК10.Навички здійснення безпечної діяльності; прагнення до збереження навколишнього середовища.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності.

СК1.Здатність усвідомлювати високе соціальне значення педагогічної професії та дотримуватися принципів професійної етики вихователя дітей раннього та дошкільного віку.

СК2.Здатність проектувати і провадити освітній процес із врахуванням сучасного сталого розвитку суспільства та рівня розвитку особистості дитини раннього і дошкільного віку.

СК4.Здатність створювати психолого-педагогічні умови для саморозвитку і самореалізації суб'єктів освітнього процесу та реалізовувати професійно-педагогічну діяльність в умовах відкритого освітнього середовища закладу освіти.

СК6. Здатність до формування у дітей раннього і дошкільного віку навичок безпечної та екологічно доцільної поведінки і діяльності в побуті, природі і довкіллі.

СК12. Здатність впроваджувати у професійній діяльності сучасні педагогічні та інформаційно-комунікаційні технології.

СК13. Здатність трансформувати і впроваджувати у власній професійній діяльності передовий педагогічний досвід у галузі освіти.

СК18. Здатність освоювати ряд навчальних та оцінювальних освітньо-педагогічних стратегій і розуміння їх теоретичних основ.

Програмні результати навчання

РН2. Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби дошкільної освіти.

РН6. Продемонструвати базові уявлення з дисциплін гуманітарної, соціально-економічної, математичної та природничо-наукової підготовки майбутнього фахівця.

РН10. Використовувати навички, що були сформовані й розвинуті під час вивчення дисциплін професійної практичної підготовки.

РН11. Здійснювати критичний аналіз теоретичної та методичної літератури в галузі дошкільної освіти.

РН17. Ефективно використовувати новітні освітні технології, програмне забезпечення й сучасні технічні засоби навчання, створювати блоги, флеш-анімації, презентації, буклети.

РН18. Застосовувати на практиці знання щодо безпечної діяльності, зокрема, в природі; в галузі наукової організації й охорони праці.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ПРИРОДА УКРАЇНИ

Тема 1. Космос. Всесвіт. Географічні оболонки землі

Поняття про космос. Дослідження космосу на сучасному етапі. Гіпотези про походження Всесвіту. Всесвіт і його особливості. Галактики. Сонячна система. Цікаві факти про Космос і Всесвіт для дітей дошкільного віку. Географічні оболонки землі, їх характеристика.

Тема 2. Природні умови України

Значення вивчення природи рідного краю у професійній підготовці майбутніх вихователів дітей раннього та дошкільного віку.

Природні умови України. Характеристика екологічної ситуації в Україні. Взаємозв'язок елементів природного комплексу.

Географічне положення та рельєф України. Вплив рельєфу на інші компоненти природного комплексу, врахування рельєфу в діяльності людини. Характеристика основних елементів у рельєфі України. Основні височини та низовини, їх особливості. Гірські райони України, Своєрідність природи Українських Карпат та Кримських гір.

Клімат України, його загальна характеристика. Закономірності формування клімату, кліматоутворюючі фактори. Прогнозування погоди та використання місцевих ознак погоди у роботі з дітьми дошкільного віку.

Ґрунти України. Склад ґрунту та його утворення, родючість як основна характеристика ґрунту. Значення ґрунту як середовища існування живої природи (рослин, тварин). Характеристика ґрунтів, поширених в Україні. Охорона ґрунту. Формування у дошкільнят бережливого ставлення до природних ресурсів.

Води України. Роль води у природі, найважливіші властивості води. Характеристика водних ресурсів України. Проблема охорони води та збереження водних ресурсів, формування у дошкільнят вмінь економно використовувати воду.

Тема 3. Рослинний світ

Роль рослин в природі та житті людини. Різноманітність рослинного світу України. Зональні та азонаньні закономірності поширення рослинності. Поняття про природні рослинні угруповання – фітоценози. Штучні фітоценози як результат впливу людини на світ рослин (парки, сквери, газони, лісопарки тощо).

Найпоширеніші природні фітоценози, їх характерні риси. Фітоценоз лісу, його ознаки. Види лісів, основні лісоутворюючі породи лісів України. Характеристика основних ярусів лісової рослинності (дерева, кущі, трав'янисті рослини, мохи та лишайники). Взаємозв'язки у рослинних угрупованнях, пристосування трав'янистих рослин до життя у лісі.

Луки як фітоценоз, види луків. Особливості життя рослин у заплавних луках, в сухих степах, на високогірних луках. Основні групи лучної рослинності (злаки, бобові, різнотрав'я), їх характеристика.

Фітоценоз водойми, основні яруси рослин цього фітоценозу. Спільні ознаки водних рослин.

Культурні рослини, їх походження, Характеристика основних культурних рослин: харчові культури (хлібні злаки, родини бобових, овочеві, олійні, плодові та ягідні), кормові, текстильні та технічні культури.

Тема 4. Тваринний світ України

Роль тварин у природі та значення їх у житті людини. Різноманітність тваринного світу, систематика тварин. Принципи відбору змісту знань дітей дошкільного віку про тварин.

Поняття про взаємозв'язок живого організму, його будови та функцій з середовищем існування. Пристосування окремих груп тварин до існування у різноманітних природних середовищах.

Клас комахи – представники типу членистоногих, найважливіші особливості будови та пристосування до умов існування. Ознайомлення дітей з комахами, виховання бережливого ставлення до комах. Клас риби – типові мешканці водного середовища. Пристосування риб до життя у водному середовищі, Клас земноводні, особливості будови та пристосування до життя на межі водного та наземно-повітряного середовищ. Ознайомлення дітей з окремими представниками класу земноводних, формування позитивного ставлення до них. Клас птахи. Особливості будови та поведки птахів, що відображають пристосування до польоту. Відмінності у будові окремих частин тіла птахів, що пристосувалися до різних умов життя (дзьоби комахоїдних та

зерноїдних птахів, лапи водоплавних птахів тощо). Ознайомлення дітей з представниками класу птахів, виховання турботливого ставлення до них. Клас ссавці. Особливості будови ссавців та пристосування їх до умов існування. Дикі та свійські тварини. Ознайомлення дошкільнят з найпоширенішими представниками ссавців. Охорона тварин.

Тема 5. Природні зони та фізико-географічне районування

Поняття про фізико-географічне районування території. Одиниці фізико-географічного районування. Природні зони. Українське Полісся – фізико-географічна провінція зони мішаних лісів Євразії. Природні умови та народногосподарське значення Українського Полісся. Зона лісостепу, особливості природи лісостепової зони. Степова зона, її характеристика. Північна та Південна підзони зони степів. Особливості природи субтропічної зони – Південного узбережжя Криму.

Тема 6. Сезонні явища в природі

Значення вивчення людиною сезонних змін у природі. Народна фенологія як скарбниця багаторічних спостережень за сезонними явищами.

Причини сезонних змін у неживій та живій природі. Астрономічні та фенологічні межі пір року. Характеристика основних кліматичних сезонів.

Сезонні явища в неживій природі, Сезонні зміни в рослинному світі (зміна забарвлення листя, листопад, зимовий спокій рослин, весняне цвітіння та дозрівання плодів), їх пристосувальне значення, Сезонні явища в житті тварин (линяння, сезонні міграції, зимова сплячка та заціпеніння), фізіологічна природа та пристосувальне значення цих явищ.

Ознайомлення дітей дошкільною віку з сезонними явищами у природі.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. СТВОРЕННЯ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ УМОВ ДЛЯ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ З ПРИРОДОЮ

Тема 7. Куточок природи в закладі дошкільної освіти

Поняття про екологізацію предметно-розвивального середовища ЗДО як один з принципів дошкільної освіти.

Куток природи як основна база ознайомлення дітей з природою. Навчально-виховне значення кутка природи. Вимоги до відбору об'єктів кутка природи: врахування можливостей утримання об'єктів в умовах жилого приміщення, безпечність для дітей, відповідність вимогам програми, доступність догляду тощо. Вимоги до розміщення об'єктів кутка природи. Способи організації кутка природи в приміщенні групи та в спеціальному приміщенні («екологічна кімната», зимовий садок тощо). Постійні та тимчасові мешканці кутка природи.

Утримання риб в кутку природи. Характеристика екзотичних акваріумних риб, риби місцевих водойм. Обладнання акваріума та догляд за рибами. Навчання дошкільників доглядати за рибами.

Птахи в кутку природи. Характеристика екзотичних птахів, яких можна утримувати в кутку природи (канарки, папуги, амадини). Місцеві птахи – тимчасові мешканці кутка природи. Обладнання кліток та вольєр для птахів, догляд за чистотою житла птахів; годування птахів, добір зернових, м'яких,

вітамінних та мінеральних кормів. Навчання дошкільників доглядати за птахами.

Ссавці – постійні мешканці кутка природи (хом'яки, морські свинки, піщанки, миші, щурі). Влаштування кліток та вольєр для дрібних ссавців, догляд за житлом тварин. Годування тварин, добір кормів. Навчання дітей доглядати за тваринами,

Влаштування у кутку природи житла для інших тварин; тераріїв для утримання земноводних та плазунів; інсектаріїв для комах, акваріумів для молюсків та ракоподібних. Умови утримання тварин у тераріях, догляд за тераріями. Сезонні зміни рослинних об'єктів кутка природи.

Тема 8. Кімнатне квітникарство в ЗДО

Кімнатне квітникарство у закладі дошкільної освіти. Значення кімнатних рослин. Різноманітність кімнатних рослин, особливості утримання рослин різних груп. Прийоми догляду за кімнатними рослинами, навчання дошкільників доглядати за кімнатними рослинами.

Тема 9. Ділянка як основна база ознайомлення дошкільнят з природою

Значення ділянки ЗДО як бази для ознайомлення дітей з природою. Вимоги до планування і озеленення ділянки. Основні елементи озеленення (захисна смуга, живоплоти, газони, квітники, дерева та кущі на майданчиках), добір рослин, їх біологія і агротехніка. Влаштування на території ЗДО моделей природних фітоценозів (куточків лісу, луків), штучної водойми.

Город та плодово-ягідний сад на ділянці ЗДО, їх планування. Добір овочевих культур для вирощування на городі, їх агротехніка, навчання дошкільників вирощувати городні культури. Добір плодових дерев та ягідних культур для саду. Посадка саду та догляд за ним у різні пори року.

Тварини на ділянці ЗДО. Влаштування тимчасового житла для тварин кутка природи у літній період. Утримання дрібних свійських тварин на ділянці (курси, кролів), влаштування кліток, догляд за ними. Приваблювання птахів па ділянку ЗДО, влаштування «пташиною стовпа», вивішування годівниць, поїлок, штучних гніздівель для птахів.

Створення на ділянці ЗДО майданчика для спостережень за погодою (встановлення гномона, флюгерів, тощо). Створення умов для ігор з піском, водою та снігом.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ МЕТОДИКИ ОЗП

Тема 10. Методика ОЗП як наука

Методика ознайомлення дітей з природою як наука про використання природи у вихованні та всебічному розвитку дітей дошкільного віку. Теоретичні основи методики ознайомлення дітей з природою як наукової дисципліни. Зв'язок методики з дошкільною педагогікою та дитячою психологією. Використання основних наукових понять природознавства при розробці програми знань, умінь, навичок, визначенні методів і форм роботи. Джерела методики ознайомлення з природою як науки. Основні методи педагогічного дослідження, своєрідність їх застосування у дослідженні

наукових та методичних проблем у галузі ознайомлення дошкільників з природою.

Становлення і розвиток методики ознайомлення дітей з природою як науки. Використання природи у вихованні дітей в історії західної прогресивної педагогіки (Я.-А.Коменський, Ж.Ж.Руссо, Й.Т.Песталоцці, Ф.Фребель, М.Монтессорі). Використання природи як засобу виховання дітей у історії російської прогресивної педагогіки (В.Одоевський, К.Ушинський, А.Симонович). Внесок у розробку проблем ознайомлення дітей з природою Є.Тихеєвої. Є.Водовозова – основоположник вітчизняної методики ознайомлення дітей дошкільного віку з природою. Діячі народної освіти України (С.Русова, А.Макаренко, В.Сухомлинський) про роль природи у формуванні особистості дитини. Сучасні дослідники проблем ознайомлення дітей з природою (М. І. Майхрук, О. І. Біда, Г. Беленька та ін.).

Тема 11.Завдання і зміст ознайомлення дітей з природою

Визначення основних завдань розумового, морального, естетичного та фізичного виховання дітей в ході ознайомлення їх з природою на основі сучасних наукових психолого-педагогічних досліджень (Н.Виноградова, Т.Куликова, Н.Лисенко, Л.Маневцова, С.Ніколаєва, З.Плохій Н.Рижова, П.Саморукова, І.Хайдурова, Н.Яришева, та ін.) Екологічне виховання дітей як основна мета ознайомлення дошкільнят з природою. Характеристика сучасних підходів до екологічного виховання дошкільників, Визначення змісту знань дітей дошкільного віку про природу на основі державного стандарту дошкільної освіти (Базового компонента дошкільної освіти). Принципи відбору змісту знань дітей дошкільного віку про природу. Система знань дітей про живу та неживу природу. Аналіз сучасних програм ознайомлення дітей з природою та екологічного виховання («Ми відкриваємо світ», «Юний еколог», «Наш дім – природа», «Семицвітка», «Первоцвіт» та ін.).

Тема 12. Методи ознайомлення дітей з природою

Необхідність використання різноманітних методів та прийомів ознайомлення дошкільників з природою. Залежність вибору методів ознайомлення дітей з природою від особливостей розвитку пізнавальної діяльності дітей різного віку та від змісту природничого матеріалу. Загальна характеристика методів ознайомлення з природою. Класифікація методів ознайомлення дітей з природою.

Загальна характеристика наочних методів пізнання природи. Значення наочних методів у роботі з дітьми дошкільного віку. Класифікація наочних методів, безпосередні (спостереження природи та праці людей в природі) та опосередковані (використання ілюстративного матеріалу, моделей тощо) наочні методи.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. НАОЧНІ МЕТОДИ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ З ПРИРОДОЮ

Тема 13. Спостереження як основний метод ОЗП

Навчально-виховне значення спостережень як методу пізнання природи. Характеристика спостереження як пізнавальної діяльності. Структура спостереження як методу ознайомлення дітей з природою. Види спостережень

за тривалістю, за змістом, за дидактичною метою, за способом керівництва, Методичні прийоми керівництва спостереженнями природи дітей різного віку.

Тема 14. Використання ілюстративного матеріалу в ознайомленні з природою

Значення використання ілюстративного матеріалу в ознайомленні дітей з природою. Види ілюстративного матеріалу. Методика використання дидактичних картин та фотоілюстрацій у роботі з дітьми різних вікових груп. Своєрідність використання репродукцій художніх картин у роботі щодо ознайомлення дошкільників з природою. Використання технічних засобів для демонстрації наочного матеріалу на заняттях та в повсякденному житті. Методика показу дітям діафільмів та кінофільмів. Використання аудіо- та відеозасобів (програвач, магнітофон, телевізор, відео-магнітофон) в ознайомленні дітей з природою,

Тема 15. Моделі та моделювання в ознайомленні дітей з природою

Моделі та моделювання у ознайомленні з природою їх навчально-виховне та розвивальне значення. Види моделей. Моделювання динаміки розвитку різноманітних об'єктів та явищ природи як особливий вид пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку. Поєднання моделей з іншими методами ознайомлення з природою.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5. ПРАКТИЧНІ МЕТОДИ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ПРИРОДОЮ

Тема 16. Праця в природі

Загальна характеристика практичних методів ознайомлення з природою, роль і місце практичних методів у роботі з дошкільниками. Класифікація практичних методів ознайомлення дітей з природою.

Значення праці в природі як методу ознайомлення дітей з природою. Зміст праці в природі дітей різного віку. Форми організації праці дітей у природі. Методичне керівництво працею дітей різного віку. Використання ігрових прийомів у керівництві працею молодших дошкільнят. Показ та вправлення як основні прийоми формування у дітей трудових умінь, види показу та вправ. Педагогічна оцінка дитячої праці.

Тема 17. Ігрові методи ознайомлення з природою

Роль і місце різноманітних видів ігор в ознайомленні дітей з природою. Дидактичні ігри природничого змісту, їх види та методика проведення з дітьми різного віку. Ігрові прийоми в ознайомленні дітей з природою. Екологічний тренінг як один з варіантів ігрового вправлення дітей у встановленні взаємозв'язків у природі.

Метод «екологічних проектів» як один із практичних методів ознайомлення з природою дітей старшого дошкільного піку, методика організації з дітьми практично-пошукової діяльності у «екологічному проекті».

Тема 18. Нескладні досліди в ознайомленні дітей з природою

Нескладні досліди як метод ознайомлення дітей з природою Дослід як вид спостереження, що організовується у спеціальних умовах і передбачає пошукові дії дітей. Види та зміст елементарних дослідів із об'єктами та явищами природи. Структура нескладного дослідження та прийоми керівництва пізнавальною діяльністю дітей старшого дошкільного віку на різних етапах дослідницької.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 6. СЛОВЕСНІ МЕТОДИ ОЗП

Тема 19. Розповіді та бесіди про природу

Значення словесних методів у ознайомленні з природою дітей дошкільного віку. Психологічні основи використання словесних методів у навчанні дошкільнят. Класифікація словесних методів ознайомлення дітей з природою. Розповіді вихователя як метод ознайомлення дітей з природою. Види розповідей та загальні вимоги до них. Мовні логічні завдання як особливий вид розповіді. Бесіда як метод ознайомлення дітей з природою. Види бесід та вимоги до їх проведення. Взаємозв'язок бесід з іншими методами ознайомлення дітей з природою.

Тема 20. Використання книги в ОЗП

Дитяча художня література як засіб ознайомлення дошкільників з природою. Використання у ознайомленні з природою різноманітних літературних жанрів (казок та реалістичних оповідань, віршів, загадок, тощо). Методика використання природознавчої книжки у різних вікових групах дитячого садка.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 7. ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ З ОЗП

Тема 21. Заняття як основна форма роботи по ОЗП

Основні форми ознайомлення дітей з природою. Необхідність використання різноманітних форм. Фронтальні, групові та індивідуальні форми організації роботи по ознайомленню з природою в ЗДО.

Заняття як важлива форма організації навчання дошкільників. Види і типи занять по ознайомленню дітей з природою в різних вікових групах. Структура заняття. Особливості методики проведення занять по ознайомленню дітей з природою у різних вікових групах. Своєрідність комплексних та інтегрованих занять як форми ознайомлення дітей з природою. Методика проведення занять по ознайомленню з природою у різновіковій групі.

Тема 22. Експерсії в природу

Експерсії в природу як форма організації роботи з дошкільниками. Тематика та види експерсій природничого змісту. Структура експерсії. Методика підготовки до експерсії та її проведення. Післяексперсійна робота, спрямована на закріплення, узагальнення та систематизацію отриманих знань. Цільова прогулянка як форма роботи щодо ознайомлення з природою, відмінність її від експерсії. Методика проведення цільової прогулянки. Щоденні прогулянки на майданчику дошкільного закладу, їх значення у ознайомленні з природою. Структура щоденної прогулянки. Зміст фенологічних спостережень на щоденних прогулянках. Методи та прийоми

роботи вихователя під час прогулянки. Засоби фіксації знань дітей про природу.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 8. ПЛАНУВАННЯ ТА ОБЛІК РОБОТИ

Тема 23. Планування і облік роботи

Значення планування роботи по ознайомленню дітей дошкільного віку з природою. Відображення завдань ЗДО в галузі екологічного виховання дітей у річному плані роботи закладу дошкільної освіти. Методика планування навчально-виховної роботи по ознайомленню з природою у перспективному і в календарному (щоденному) планах роботи вихователя. Планування системи занять, екскурсій та прогулянок. Планування роботи екологічного гуртка чи студії.

Тема 24. Методичне керівництво роботою по ОЗП

Методичне керівництво роботою по ознайомленню дітей з природою з боку директора та методиста ЗДО. Організація роботи методичного кабінету ЗДО як методичної бази для ознайомлення дітей з природою.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усь ого	у тому числі					усь ого	у тому числі				
л		п	л а б	ін	с. р.	л		п	ла б	інд	с.р	
1	120	24	24	6	-	66	90	6	6	-	-	78
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Природа України												
Тема 1. Космос. Всесвіт. Географічні оболонки землі	8	2	1	-	-	6	3,5	0,5	-	-	-	3
Тема 2. Природні умови України	4	1	1	-	-	2	3,5	0,5	-	-	-	3
Тема 3. Рослинний світ	6	1	2	1	-	2	3					3
Тема 4. Тваринний світ України	6	1	2	1	-	2	3					3
Тема 5. Природні зони та фізико-географічне районування	4	1	1	-	-	2	3	-	-	-	-	3
Тема 6. Сезонні явища в природі	4	1	1	-	-	2	3	-	-	-	-	3
Змістовий модуль 2. Створення в ЗДО умов для ознайомлення дітей з природою												
Тема 7. Куточок	12	2	2	-	-	8	5,5	0,5	1	-	-	4

природи в закладі дошкільної освіти													
Тема 8. Кімнатне квітникарство в ЗДО	8	2	2	-	-	4	4,5	0,5	-	-	-	-	4
Тема 9. Ділянка як основна база ознайомлення дошкільнят з природою.	8	2	2	-	-	4	2,5	0,5	-	-	-	-	2
Змістовий модуль 3. Загальні питання методики ОЗП													
Тема 10. Методика ОЗП як наука	4	1	1	-	-	2	4	1	-	-	-	-	3
Тема 11. Завдання і зміст ознайомлення дітей з природою.	8	1	1	-	-	6	3	-	-	-	-	-	3
Тема 12. Методи ознайомлення дітей з природою.	7	2	1	-	-	4	4,5	0,5	-	-	-	-	4
Змістовий модуль 4. Наочні методи ознайомлення дітей з природою													
Тема 13. Спостереження як основний метод ОЗП	8	2	1	1	-	4	5,5	0,5	1	-	-	-	4
Тема 14. Використання ілюстративного матеріалу в ознайомленні з природою	6	1	1	-	-	4	3	-	-	-	-	-	3
Тема 15. Моделі та моделювання в ознайомленні дітей з природою.	12	2	1	-	-	9	4,5	0,5					4
Змістовий модуль 5. Практичні методи ознайомлення з природою													
Тема 16. Праця в природі	7	2	1	-	-	4	4	-	1	-	-	-	3
Тема 17. Ігрові методи ознайомлення з природою.	6	1	1	-	-	4	3	-	-	-	-	-	3
Тема 18. Нескладні досліди в ознайомленні дітей з природою.	12	2	1	1	-	8	4	-	1	-	-	-	3
Змістовий модуль 6. Словесні методи													

Тема 19. Розповіді та бесіди	6	1	1	-	-	4	3	-	-	-	-	3
Тема 20. Використання книги в ОЗП	6	1	1	-	-	4	3	-	-	-	-	3
Змістовий модуль 7. Форми організації роботи з ОЗП												
Тема 21. Заняття як основна форма роботи по ОЗП	12	2	2	2	-	6	5,5	0,5	1	-	-	4
Тема 22. Екскурсії в природу та прогулянки	8	1	1	-	-	6	3					3
Змістовий модуль 8. Планування та облік роботи												
Тема 23. Планування і облік роботи	11	2	1	-	-	8	5,5	0,5	1			4
Тема 24. Методичне керівництво роботою по ОЗП	6	2	1	-	-	3						3
Всього годин	180	36	30	6	-	108	90	6	6	-	-	78

5. Теми семінарських та практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
1	Знайомство дошкільників із космосом та Всесвітом.	1	-
2	Природні умови України.		-
3	Характеристика основних фітоценозів України.	2	-
4	Характеристика основних систематичних груп тварин.	2	-
5	Природні зони України.	1	-
6	Сезонні явища в природі.	1	-
7	Куточок природи в ЗДО. Кімнатне квітникарство.	4	1
8	Структурні компоненти ділянки ЗДО.	2	-
9	Методика ознайомлення з природою як наука.	1	-
10	Завдання і зміст ознайомлення з природою.	4	-
11	Спостереження – основний метод ОЗП.	1	1
12	Використання ілюстративного матеріалу в ознайомленні з природою.	1	-
13	Моделі та моделювання в ознайомленні дітей з	1	-

	природою.		
14	Роль праці в ознайомленні дошкільників з природою.	1	1
15	Ігрові методи ознайомлення дітей з природою.	1	
16	Нескладні досліди як метод ознайомлення дітей з природою.	1	1
17	Розповіді та бесіди про природу	1	-
18	Використання книги в ознайомленні дошкільників з природою.	1	-
19	Заняття – важлива форма роботи по ОЗП.	4	1
20	Екскурсії в природу як особливий вид занять.	2	-
21	Цільові та повсякденні прогулянки в ЗДО.	1	-
22	Планування та облік роботи по ОЗП в ЗДО.	1	1
23	Методичне керівництво роботою по ОЗП.	2	-
	Всього годин	36	6

6. Теми лабораторних занять (д.ф.)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Визначення знань дітей дошкільного віку про рослини	1
2	Визначення знань дітей про тварини	1
3	Організація спостережень з дітьми на прогулянці	1
4	Організація дослідів із об'єктами неживої природи та рослинами ЗДО	1
5	Організація та проведення комплексних та інтегрованих занять	2
	Всього годин	6

Методичні рекомендації до проведення практичних занять

Практичні заняття призначені для поглибленого вивчення дисципліни, оволодіння методологією наукового пізнання. Головна мета практичних та семінарських занять – розширення у студентів знань відповідно до теми, що обговорюється та загальної проблематики курсу, озброєння сукупністю вмінь пошуку нової наукової інформації, формування навичок роботи з різними джерелами інформації (законодавчими, нормативними документами, програмами виховання, навчання і розвитку дітей, науковими, навчальними, методичними джерелами, періодикою), перетворення інформації та подання її в різних формах (виступ, цитата, теза, анотація, реферат тощо), уточнення, конкретизація, систематизація знань що забезпечить студентам можливість оволодіти навичками та вміннями використання теоретичних знань

Форми проведення практичних занять різні: власне практичне заняття, семінар, лабораторне заняття, наукова конференція, ділова гра та ін.

Практичне заняття включає: проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її

обговорення зі студентами, виконання завдань з їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку та оцінювання.

Семінарські і практичні заняття проводяться в основному з навчальними групами. Досить позитивні результати під час семінарських занять дає поділ студентів на проблемні групи, особливо тоді, коли ці групи комплектуються за бажанням самих студентів.

При проведенні **лабораторних занять** навчальна група ділиться на підгрупи і кожному студенту надається можливість самостійно провести досліди і побувати в ролі експериментатора.

Критерії оцінювання знань студентів

на семінарських, практичних та лабораторних заняттях здійснюється в межах від 0 до 5 балів за такими критеріями:

- безпомилкове володіння матеріалом;
- здатність до практичного застосування знань;
- ініціативність і творчість;
- активність, самостійність;
- здатність до встановлення міжпредметних зв'язків.

К-сть балів	Вимога до усної відповіді	Вимога до письмового завдання
0	Студент не знає суті поставлених питань, допускає грубі помилки, потребує підказування.	Студент не розкриває суті поставлених питань, допускає грубі помилки, для виконання завдання користується одним джерелом інформації, не здатний до самостійного виконання завдання.
1	Студент занадто поверхово розкриває суть поставлених питань, потребує підказування.	Студент занадто поверхово розкриває суть поставлених питань, допускає грубі помилки, для виконання завдань користується одним джерелом інформації, не виявляє самостійності.

2	<p>Студент поверхово викладає суть навчального матеріалу, допускає багато помилок під час відповіді на поставлені питання.</p> <p>Викладає матеріал уривчастими реченнями, при відповіді допускає суттєві помилки, які не здатен виправити навіть після коректуючих запитань.</p> <p>Недостатньо володіє розумовими операціями.</p>	<p>Студент поверхово розкриває суть питання, обмежується недостатньою кількістю джерел інформації, припускає багато помилок.</p>
3	<p>Студент поверхово, але без помилок викладає суть навчального матеріалу. Відповідь на рівні загальних уявлень про предмет, має фрагментарні навички в роботі з джерелами інформації. Виявляє невисоку культуру викладу знань.</p>	<p>Студент безпомилково, але поверхнево розкриває суть питання, обмежується недостатньою кількістю джерел інформації.</p>
4	<p>Студент грамотно (невпевнено з підказками) розкриває суть поставлених питань, добре володіє термінами дисципліни, але допускає несуттєві помилки.</p>	<p>Студент грамотно розкриває суть поставлених питань, обмежуючись констатацією готової інформації, допускає несуттєві помилки, виявляє недостатньо самостійності для виконання завдання, де кількість джерел інформації для пошуку – не менше 4.</p>
	<p>Використовує загальновідомі докази у власній аргументації. Відповідь студента в цілому правильна, логічна та достатньо обґрунтована, однак при відповіді та виконанні практичних завдань допускає несуттєві помилки.</p> <p>Рівень мовленнєвої культури відповідає</p>	

5	<p>Студент повністю володіє заданим матеріалом, самостійно виявляє творчий підхід до вивченого матеріалу, трансформує одержані знання для формування проблеми, висловлює особисті думки та оцінки на основі всебічного аналізу вихідних даних. Відповідь студента повна, правильна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення навчального матеріалу. Користується широким арсеналом засобів доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання. Вміє пов'язати теорію з практикою, володіє культурою викладу інформації, мова студента грамотна</p>	<p>Студент глибоко розкриває суть поставлених питань, аналізує, систематизує, трансформує інформацію, висуває гіпотези, виявляє абсолютну самостійність, кількість джерел інформації для пошуку - не менше 9 (для написання реферату).</p>
---	--	--

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми, завдання	Кількість годин	
		Денна форма навчання	заочна форма навчання
1	Екологічні проблеми Кременецького району. Актуальні екологічні проблеми України.	4	2
2	Ознайомлення дітей дошкільного віку з рослинами та тваринами.	6	4
3	Природні зони України.	4	4
4	Пори року, їх характеристика, спостереження за погодою протягом пори року	4	2
5	Екологічна кімната в ЗДО	3	4
6	Рослини кутка природи в ЗДО	8	4
7	Озеленення ділянки ЗДО	4	2
8	Становлення та розвиток методики ОЗП як науки	2	2
9	Аналіз програми «Я у Світі», «Впевнений старт» та	6	4

	ін. діючих у ЗДО, Базового компонента дошкільної освіти в Україні		
10	Аналіз програм екологічної освіти	6	6
11	Класифікація методів ознайомлення з природою	4	4
12	Аналіз дидактичних та художніх картин про природу	3	4
13	Створення моделей та схем, розробка конспектів занять. Створити самостійно модель	9	8
14	Праця та її значення в процесі ознайомлення дітей з природою	6	6
15	Методика використання дослідів в різних вікових групах, розробка конспектів	8	4
16	Скласти та описати дидактичну гру (тема та вікова група – на вибір студента). Виготовити/підготувати необхідний матеріал до гри.	2	2
17	Сюжетно-дидактичні ігри, розробка конспектів	4	2
18	Складання розповідей про природу	3	2
19	Художня та пізнавальна література про природу	3	2
20	Комплексні та інтегровані заняття. Використання інтерактивних технологій під час знайомства з природою рідного краю.	6	2
21	Цільові прогулянки в природу та екскурсії – огляди	6	2
22	Скласти календарний план роботи на тиждень	4	4
23	Обладнання методичного кабінету ЗДО. Підготовка екологічних проєктів у ЗДО.	3	2
	Разом	108	78

7. Індивідуальні завдання

Лепбук – це інтерактивна тематична тека, саморобна паперова (фетрова, тканинна тощо) книжечка з кишеньками, дверцятами, віконцями, рухливими деталями, які можна діставати, перекладати, складати на свій розсуд. Етапи створення: вибір теми, складання плану майбутнього лепбука, малювання макету теки, створення леп бука, його змістове наповнення. Шаблони для створення леп буків можна скачати в мережі Інтернет.

Виготовити лепбук для дітей раннього або дошкільного віку на одну із запропонованих тем:

1. Ліси – окраса нашого міста.
2. Я люблю природу.
3. Весна у нашому місті.
4. Красива осінь.
5. Рослини водойм.
6. Червона книга України (рослини/ на прикладі міста проживання дитини).
7. Червона книга України (тварини / на прикладі міста проживання дитини).
8. Погодні умови.
9. Зима.
10. Осінь.
11. Літо.
12. Збираємо овочі.

13. Збираємо урожай.
14. Такі різні листочки.
15. Лікарські рослини.
16. Дикорослі рослини.
17. Квітник.
18. Допоможемо матері (про види праці в природі).
19. Птахи мого міста.
20. Свійські тварини.
21. Дикі тварини.
22. Сезонні зміни в природі.
23. Акваріум (відобразити мешканців у ньому (різні види рибок, воло росли, штучне наповнення).
24. Чудеса природи.
25. Космос.

Критерії оцінювання досягнень студентів при виконанні індивідуальних завдань:

0 балів– студент не має уявлення про об’єкт навчання; не володіє вмінням розв’язувати індивідуальні завдання.

1 бал - студент припускається принципових помилок у виконанні завдань, передбачених програмою.

2 бали – студент припускається помилок у виконанні завдань, передбачених програмою, не вміє пов’язати теоретичні положення з практикою, має не чіткі уявлення про об’єкт вивчення; не дотримується логічної послідовності викладу матеріалу, виявляє низьку теоретичну підготовку;

3 бали – студент виконує завдання, передбачені програмою з суттєвими неточностями, але володіє знаннями для їх усунення під керівництвом викладача, виявляє елементарні знання основного навчального матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання і майбутньої професійної діяльності;

4 бали – студент успішно виконує передбачені програмою завдання, але виконанні вони з деякими неточностями, потребують підказки викладача, проявляє власну творчість; вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію;

5 балів – студент вільно застосовує матеріал у власній аргументації; демонструє розуміння основоположних теорій і фактів, вміння аналізувати, порівнювати і систематизувати інформацію, робити певні висновки; вміє творчо виконувати завдання; при виконанні завдань допускає несуттєві помилки;

6 балів – студент володіє теоретичними основами дослідження проблеми; демонструє вміння самостійно знаходити і користуватися джерелами інформації, критично оцінювати окремі нові факти, явища ідеї, встановлювати причинно-наслідкові та міжпредметні зв’язки, робити аргументовані висновки; вміє вільно виконувати завдання, передбачені програмою, виявляє варіативність мислення і раціональність у виборі способів розв’язання індивідуальних

завдань; творчо застосовує професійні вміння і навички, досягнення педагогічної науки; проявляє творчість при виконанні індивідуального завдання.

8. Методи навчання

Словесні, практичні, наочні, пояснювально-ілюстративні, пошукові, репродуктивні, проблемні та інтерактивні й ін.

9. Методи контролю

Усне опитування, реферати, плани-схеми, анотації, складання конспектів занять, повідомлення, тестування, індивідуальне науково-дослідне завдання, творчі завдання.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування																							Модуль 2 (творчі завдання)	ПТ (екзамен)	Сума
Модуль 1																									
Зм 1					Зм 2			Зм 3			Зм 4			Зм 5			Зм 6		Зм 7		Зм 8				
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9	T 10	T 11	T 12	T 13	T 14	T 15	T 16	T 17	T 18	T 19	T 20	T 21	T 22	T 23	6	14	100
3	4	4	3	4	3	3	4	3	3	3	3	4	4	3	4	4	3	4	3	4	3	4			

Шкала оцінювання знань та вмінь студентів під час підсумкового контролю

За шкалою ECTS	За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	Екзаменаційна оцінка	
			Результати поточного та проміжного контролю	Результати здачі екзамену
A	Відмінно	90 – 100	27 – 30	63 – 70
B	Добре	82 – 89	24 – 26	58 – 62
C	Добре	75 – 81	22 – 23	53 – 57
D	Задовільно	67 – 74	20 – 21	47 – 52
E	Задовільно	60 – 66	18 – 19	42 – 46
FX	Незадовільно	35 – 59	10 – 17	25 – 41
F	Незадовільно	1 – 34	1 – 9	1 – 24

Критерії оцінювання за національною шкалою

Відмінно (А) – має міцні знання з дисципліни; вільно орієнтується у теоретичних ключових поняттях змістового модуля, теми; вміло й упевнено, з незначною кількістю помилок застосовує знання в практичних ситуаціях; виявляє різноманітні творчі уміння застосування знань, навичок в навчально-дослідній і практичній діяльності.

Добре (В) – має добрі знання з дисципліни, з частковими помилками; достатньо впевнено, в загальному вірно орієнтується у теоретичних ключових поняттях змістового модуля, теми; упевнено, лише з кількома суттєвими помилками застосовує знання в практичних ситуаціях; виявляє творчі уміння застосування знань, навичок в навчально-дослідній і практичній діяльності.

Добре (С) – студент дає відповідь, що задовольняє ті ж вимоги, що й оцінка «Добре (В)», але допускає неістотні, другорядні помилки та поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу.

Задовільно (D) (задовільно; достатньо) – має непогані, мінімально достатні знання з дисципліни, зі значними помилками; у загальному достатньо орієнтується у теоретичних ключових поняттях змістового модуля, теми; не досить впевнено, з суттєвими помилками застосовує знання в практичних ситуаціях; виявляє творчі уміння застосування знань, навичок в навчально-дослідній і практичній діяльності зі значною кількістю недоліків.

Задовільно (E) (задовільно) – студент виявляє знання і розуміння основних положень курсу, але викладає матеріал не досить повно і допускає значні помилки; відчуває труднощі при виконанні практичних завдань; відповіді подані нелогічно.

Незадовільно (FX) (з можливістю повторного складання; з обов'язковим повторним курсом) – не має мінімально достатніх знань з дисципліни; погано або зовсім не орієнтується у теоретичних ключових поняттях змістового модуля, теми; не виявляє навичок застосування знань в практичних ситуаціях; не виявляє творчі уміння застосування знань, навичок в навчально-дослідній і практичній діяльності.

11. Рекомендована література

Базова

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник А. М. Богущ. – К.: Редакція журналу «Вихователь-методист дошкільного навчального закладу». – 2012. – 28 с.
2. Бевз Н. О. Спостереження в першій молодшій групі дошкільного навчального закладу: метод. посібн. / Н. О. Бевз. – Мандрівець, 2010. – 160 с.
3. Білан О. Екологічне виховання дітей дошкільного віку / О. Білан. – Л., 1996. – 70 с.
4. Бочелюк О., Горопаха Н. Кімнатне квітникарство в дошкільному закладі / О.Бочелюк, Н. Горопаха. – Рівне, 2007. – 100 с.
5. Веретенникова С. А. Ознакомление дошкольников с природой [Текст] : учеб. для учащихся пед. училищ / С. А. Веретенникова. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Просвещение, 1980. – 269 с.

6. Веретенникова С. О. Ознайомлення дошкільників з природою [Текст] : підручник для дошк. пед. училищ / С. О. Веретенникова. – К. : Рад. школа, 1979. – 247 с.
7. Горопаха Н.М. Виховання екологічної культури дітей / Н.М. Горопаха. – Рівне, 2001.
8. Горопаха Н. Краще пізнати, щоб зберегти / Н. Горопаха. – Рівне, 1998.
9. Золотова Е. И. Знакомим дошкольников с миром животных./ Е. И. Золотова. – М.: Просвещение, 1988. – 94 с.
10. Лисенко Н.В. Теорія і практика екологічної освіти: дошкільник-педагог. Навчально-методичний посібник для ВНЗ. / Н.В. Лисенко – К.: Видавничий Дім «Слово», 2009. – 400 с.
11. Каплуновська О. Дошколятам про Космос. Програма та методичні рекомендації./ О. Каплуновська – Запоріжжя: ТОВ “ЛПС. Лтд”, 2000. – 132 с.
12. Лисенко Н. В. Організація пошуково-дослідницької роботи в дитячому садку./ Н. В. Лисенко. – Київ: РУМК, 1990.
13. Лисенко Н. В. Практична екологія для дітей./ Н. В. Лисенко. – Ів.-Франківськ: Сіверсія, 1999. – 29 с.
14. Марковская М.М. Уголок природы в детском саду./ М. М. Марковская. – М.: Просвещение, 1984. – 160 с.
15. Методика ознайомлення дітей з природою [Текст] : хрестоматія / уклад. Н. М. Горопаха. – К. : Слово, 2012. – 429 с.
16. Николаева С. Н. Воспитание экологической культуры в дошкольном детстве./ С.Н. Николаева. – М.,1995. – 159 с.
17. Николаева С. Н. Методика экологического воспитания дошкольников: Учеб. пособие для студ. сред. и высш. пед. учеб. заведений./ С. Н. Николаева. – М.: Издательский центр «Академии», 1999. – 184 с.
18. Николаева С.Н. Методика экологического воспитания в детском саду: Кн. для воспитателей./ С.Н. Николаева. – М.: Просвещение, 2000. – 208 с.
19. Николаева С.Н. Теория и методика экологического образования детей: Учебн. пособие для студ. высш. учебн. заведений./ С.Н. Николаева. – М.: Издательский центр "Академия", 2002. – 336 с.
20. Мандруємо екологічною стежиною: дослідницько-експериментальна діяльність дітей дошкільного віку в природі / авт.-упоряд.: С.Ю. Павлюк, Л.С. Русан, Г.І. Колосінська. – Тернопіль: Мандрівець, 2013. – 168 с.
21. Моніторинг основних компетенцій дітей старшого дошкільного віку / Авт.-укл. Кривоніс М.Л., Дроботій О.Л. – Х.: Ранок, 2013. – 96 с.
22. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / [Н. В. Гавриш, Т. В. Панасюк, Т. О. Піроженко, О. С. Рогозянський, О. Ю. Хартман, А. С. Шевчук]; За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. – К. : Українська академія дитинства, 2017. – 80 с.
23. Програма «Українське дошкілля» (2017 р.). Режим доступу до програми: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/programa-ukrainske-doshkillya.pdf>
24. Тимофєєва О. О. Кришталеві джерела: методичний посібник для педагогів та батьків з питань формування екологічної компетентності

- дошкільників / О.О. Тимофєєва, І. В. Тимофєєв. – Тернопіль: Мандрівець, 2015. – 126 с.: іл.
25. Черняк В.М., Бочелюк О.І. Озеленення ділянки дошкільного навчального закладу / В.М. Черняк, О.І. Бочелюк. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. – 392 с.
26. Яришева Н.Ф. Методика ознайомлення дітей з природою./ Н.Ф. Яришева. – Київ: Вища школа, 1993.
27. Яришева Н.Ф. Екологічне виховання дошкільників./ Н.Ф. Яришева. – Київ: Грамота, 2001.
28. Яришева Н.Ф. Основи природознавства. Природа України./ Н. Ф. Яришева. – К., 1995.
29. Яришева, Н. Ф. Ознайомлення дітей з природою [Текст] / Н. Ф. Яришева. – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : Рад. школа, 1980. – 166 с.

Додаткова

1. Аванесова В. Теоретичні основи занять як форми організації розумового виховання і навчання / В. Аванесова // Ознайомлення дітей з природою. Хрестоматія. – Ч. 2. – Рівне, 2007. – С. 110–126.
2. Авдєєва В. Малює природа : клуб " Дошкілля" / В. Авдєєва // Дитячий садок. – 2011. – № 47. – С.4.
3. Афанасьєва, Т. Увлекательные прогулки : конспект сюжетной прогулки в подготовительной к школе группе / Т. Афанасьєва, Э. Дубовець // Дошкольное воспитание. – 2011. – № 6. – С.111–113.
4. Білан О. Екологічне виховання дітей дошкільного віку / О. Білан. – Л., 1996. – 70 с.
5. Беленька Г. В. Дітям про сестрицю – голубу водицю / Г.В. Беленька. // Дошкільне виховання. – 1996. – № 7. – С. 6–8.
6. Біленька Г. Спостереження природи / Г.Біленька // Дошкільне виховання. – 1998. – № 10. – С. 10–12.
7. Беленька Г. В. Використання елементів народознавства в процесі ознайомлення дошкільників з природою / в зб. Наука і сучасність./ Г. В. Беленька – К., ІЗМН, 1998. – Ч.2. – С.11–17.
8. Беленька Г.В. Розвиток мислення дітей дошкільного віку в процесі ознайомлення їх з природою / Г. В. Беленька // Оновлення змісту і методів дошкільної освіти в Україні: Наукові записки Рівненського пед. інституту. – 2000. – С. 39.
9. Беленька Г.В. Сонце і його сім'я / Г. В. Беленька. // Дошкільне виховання. – 2000. – № 2. – С.23–24.
10. Беленька Г.В. Змалку ближче до природи / Г.В. Беленька. // Дошкільне виховання. – 2004. – № 6. – С.7–10.
11. Беленька Г. Авторські казки про природу як засіб формування основ екологічного світогляду у дітей дошкільного віку / Г. Беленька, Т. Конюхова // Наука і сучасність. – 2004. – № 43.
12. Біла І. Спостережливість – ключ до пізнання/ І. Біла // Дошкільне виховання. – 2008. – № 4. – С. 9–11.
13. Богініч О.Л. Природа і рух. / О.Л. Богініч, Г.В. Беленька. – Київ: Кобза, 2003.

14. Баластрік Г. Виховання відповідальності: авторська програма комплексного розвитку еколого-природничого світогляду дошкільників шляхом предметно-практичної діяльності / Г. Баластрік // Дитячий садок. – 2011. – № 25–26. – С.3–55.
15. Беленька Г. Дитина у природньому довкіллі: зауваги до освітньої лінії [Текст]: методичні рекомендації / Г. Беленька // Дошкільне виховання. – 2012. – № 9. – С.12–14.
16. Беленька Г. Осіння лінія " Дитина у природньому довкіллі [Текст]: методи і прийоми ознайомлення дошкільників з природою / Г. Беленька // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2012. – № 11. – С.4–9.
17. Бурдига Т. Дитячий туризм: система роботи: природа. План роботи туристичного гуртка / Т. Бурдига, І. Ангелюк, Л. Жадан // Палітра педагога. – 2011. – № 4. – С.20–24.
18. Васильева А.И. Учите детей наблюдать природу / А. И. Васильева. – Минск, 1972.
19. Верзилин Н. Райский сад на подоконнике / Н. Верзилин. – М., 1998.
20. Виноградова Н. Умственное воспитание дошкольников в процессе ознакомления с природой / Н. Виноградова. – М., 1982.
21. Виховання дошкільників в праці / Авт. кол. за ред. З.Борисової. – К., 1997.
22. Весняна мозаїка: Заняття з мовленнєвого спілкування та ознайомлення з природою у різновіковій логопедичній групі. Для дітей 5-6 років із фонетико-фонематичним порушенням мовлення / О. Б. Стефанова // Дошкільний навчальний заклад. – 2009. – № 2. – С.19–21.
23. Грицан М. Сучасна екологічна освіта: передумови, принципи, завдання / М. Грицан, М. Курик // Ознайомлення дітей з природою. Хрестоматія. Ч.2. – Рівне, 2007. – С. 352–357.
24. Глухова Н. Перший крок до природи / Н. Глухова // Дошкільне виховання. – 2005. – № 3. – С. 12–13.
25. Гамаюнова І. Юні екологи: тривалий дослід природоохоронної тематики для старших дошкільнят / І. Гамаюнова // Дошкільне виховання. – 2011. – № 6. – С.35.
26. Геращенко І. Метелик - квітка, що пурхає: комплексне заняття для молодших дошкільнят з природи та образотворче мистецтво / І. Геращенко // Палітра педагога. – 2011. – № 3. – С.29–30.
27. Грабійчук Н. Хай зима лютує – пташок ми годуєм: тематичне заняття з природи для середньої групи / Н. Грабійчук // Дошкільне виховання. – 2011. – № 12. – С.22–23.
28. Гречка Л. У густім зеленім лісі мешкають звірята різні [Текст]: заняття - подорож для старших дошкільнят / Л. Гречка, Н. Садовська // Дошкільне виховання. – 2012. – № 4. – С.31–33.
29. Гунько В. " Календарик-дошколяр" для роботи восени [Текст]: ознайомлення дітей з природою / В. Гунько // Палітра педагога. – 2012. – № 5. – С.23–25.
30. Глукова Н. Перший крок до природи / Н. Глукова // Дошкільне виховання. – 2005. – № 3. – С. 12–13.
31. Денисенкова Н. Ваша дитина пізнає світ / Н. Денисенкова, І. Мавріна //

- Ознайомлення дітей з природою. Хрестоматія. Ч. 1. – Рівне, 2007.– С. 235–250.
32. Денисенко Т. На гостину до синички [Текст] : серія подородей у Природу для старших дошкільнят / Т. Денисенко // Дошкільнє виховання. – 2012. – № 4. – С.18–19.
33. Діждвой Л. З моделями працюємо системно : природа / Л. Діждвой // Дошкільнє виховання. – 2011. – № 7. – С.26–30.
34. Дивовижний світ тварин : Розвивальні вправи // Розкажіть онуку. – 2011. – № 2. – С.1–16.
35. Запахалова С. Формирование навчків прогнозування погоди [Текст] : познание / С. Запахалова // Дошкільнє виховання. – 2012. – № 4. – С.42–47.
36. Закон України «Про дошкільну освіту» – К.: Ред. жур. «Дошкільнє виховання», 2001.
37. Зебзеєва В. Про форми і методи екологічної освіти дошкільників / В. Зебзеєва // Ознайомлення дітей з природою. Хрестоматія. – Ч. 1. – Рівне, 2007. – С. 119–124.
38. Золотова К. Роль слова в ознайомленні з тваринами / К. Золотова // Ознайомлення дітей з природою. Хрестоматія. Ч. 2. – Рівне, 2007. – С. 21–30.
39. Золотова К. Праця дітей по догляду за тваринами / К. Золотова // Ознайомлення дітей з природою. Хрестоматія. – Ч. 1. – Рівне, 2007. – С. 277–283.
40. Каплуновська О. Дошколятам про Космос. Програма та методичні рекомендації./ О. Каплуновська – Запоріжжя: ТОВ “ЛПС. Лтд”, 2000. – 132 с.
41. Коровченко Л. Горнися до природи [Текст] : "календарик-дошколярик" для природознавчої та екологічної роботи в дитсадку і вдома / Л. Коровченко // Палітра педагога. – 2012. – № 2. – С.15–19.
42. Крива Н. Метелика ловити я не хочу : інформаційний етап тематичного циклу "Диво на долоні" для середньої групи / Н. Крива // Палітра педагога. – 2011. – № 3. – С.28–29.
43. Курлянцева О. Цільові прогулянки на рік : планування. Природа / О. Курлянцева // Палітра педагога. – 2011. – № 2. – С.12–18.
44. Клевцова Л. Л. Заняття з розвитку мовлення : З елементами природознавства у різновіковій групі молодший, старший дошкільний вік / Л. Л. Клевцова // Дошкільний навчальний заклад. – 2009. – № 11. – С.36–38.
45. Куликова Т. Екскурсії в природу з дітьми дошкільного віку/ Т.Куликова // Ознайомлення дітей з природою. Хрестоматія. – Ч.2. – Рівне, 2007. – С. 217–243.
46. Лебеденко В. Навчити відчувати красу природи [Текст] : екологічна стежина в дитячому садку / В. Лебеденко // Дитячий садок. – 2012. – № 41. – С.14–15.
47. Любарова В. Жучок - сонечко- і гарний, і потрібний [Текст] : що і як розповідати дітям / В. Любарова // Дошкільнє виховання. – 2012. – № 4. – С.28–29.

48. Лаба Н.Г., Поніманська Т.І. Входимо у Світ: система інтегрованих занять з дітьми четвертого року життя. – Тернопіль: Мандрівець, 2010. – 240 с.
49. Лаба Н.Г., Поніманська Т.І. Відкриваємо Світ: система інтегрованих занять з дітьми п'ятого року життя. – Тернопіль: Мандрівець, 2010. – 320 с.
50. Лаба Н.Г., Поніманська Т.І. Перетворюємо Світ: система інтегрованих занять з дітьми шостого року життя. – Тернопіль: Мандрівець, 2011. – 400 с.
51. Лисенко Н. Народні ігри /Н. Лисенко // Ознайомлення дітей з природою. Хрестоматія. – Ч.1. – Рівне, 2007. – С. 329–338.
52. Лисенко Н. Організація і зміст дослідницької діяльності дітей у природі / Н. Лисенко // Ознайомлення дітей з природою. Хрестоматія. – Ч.1. – Рівне, 2007. – С. 363-377.
53. Лупійко Л. Екологічна культура та народні природознавчі традиції: орієнтовний зміст програми «Екологічна скринька»/ Л. Лупійко // Палітра педагога. – 2004. – № 1. – С. 9–13.
54. Лохвицька Л.В. Створення навчально-ігрового довкілля для пізнавального розвитку дошкільника/ Л. В. Лохвицька. // Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство. – Київ: Контекст, 2000. – С.219–222.
55. Мандрівка на планету Земля. Яке ж воно сонечко? Казковий світ природи [Текст] : заняття в середній групі // Розкажіть онуку. – 2012. – № 21–22. – С.131–132.
56. Майданюк А. Добрий друг Довговух [Текст] : інтегроване заняття для старших дошкільнят / А. Майданюк // Палітра педагога. – 2012. – № 2. – С.25–27.
57. Майданюк А. Зустрічаємо перелітних птахів : тематико-пізнавальний цикл для старших дошкільнят / А. Майданюк // Палітра педагога. – 2011. – № 2. – С.23–27.
58. Ніколаєва Т. Задачки на здивування / С.Ніколаєва // Ознайомлення дітей з природою. Хрестоматія. – Ч. 2. – Рівне, 2007. – С. 31–58.
59. Ніколаєва С. Використання моделей при ознайомленні з природою/ С.Ніколаєва // Ознайомлення дітей з природою. Хрестоматія. – Ч. 1. – Рівне, 2007. – С. 226–232.
60. Ніколаєва С. Огляд зарубіжних та вітчизняних програм екологічної освіти дошкільників / С.Ніколаєва // Ознайомлення дітей з природою. Хрестоматія. – Ч. 1. – Рівне, 2007. – С. 55–69.
61. Організована навчально-пізнавальна діяльність дітей старшого дошкільного віку: розробки занять; у 2 ч. Ч. 1 / упоряд.: О. М. Березіна, О. Л. Цимбалюк. – Тернопіль: Мандрівець, 2014. – 248 с.
62. Організована навчально-пізнавальна діяльність дітей старшого дошкільного віку: розробки занять; у 2 ч. Ч. 2/ упоряд.: О.М. Березіна, О. Л. Цимбалюк. – Тернопіль: Мандрівець, 2014. – 288 с.
63. Плохій, З. Еколого-розвивальне середовище дошкільного навчального закладу : Інноваційні підходи / З. Плохій // Дошкільне виховання. – 2010. – №7. – С.6–10.

64. Природа без таємниць : Конспекти занять // Дитячий садок. – 2011. – №8. – С.2-30.
65. Присяжнюк Л. Екологічна казка у роботі зі старшими дошкільниками / Л. Присяжнюк // Дошкільне виховання. – 2014. – № 9. – С. 20-23.
66. Розумне виховання сучасних дошкільнят. Методичний посібник / Н. Гавриш, О. Брежнева, І. Кіндрат, О. Рейпольська; За заг. ред. О. Брежневої. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. – 176 с.
67. Розвиваємо мовлення : Казкотерапія. Педагогічний тренінг. Конспект заняття-проекту. Цільова прогулянка у природу. Інтегроване заняття. Робота з батьками // Бібліотечка вихователя дитячого садка. – 2008. – № 10. – С.2–120.
68. Страунінг А. Моделювання маленькими чоловічками / А. Страунінг // Ознайомлення дітей з природою. Хрестоматія. – Ч. 1. – Рівне, 2007. – С. 255–269.
69. Тарасенко Г. Театр природи / Г. Тарасенко. // Дошкільне виховання. – 2003. – № 8. – С.17.
70. Трибуна вчителя. Вихователі ДНЗ : Заняття з природи // Все для вчителя. – 2011. – №7-8. – С.151–155.
71. Ушинский К.Д. Детский мир и хрестоматия./ К.Д. Ушинский – Санкт-Петербург: Комета, 1994. – 352 с.
72. Фіалки навколо вас : Дивовижний світ природи // Дитячий садок. – 2009. – № 9. – С.6–7.
73. Шрамченко А. Про птахів ми знаємо , їм допомагаємо : Природознавче заняття з пріоритетом мовленнєвих та корекційних завдань для старших дошкільнят / А. Шрамченко // Дошкільне виховання. – 2011. – № 1. – С.30–32.
74. Шинкарецька, Л. Подорож до Єгипту : заняття ознайомлення з природою дітей 6-го року життя / Л. Шинкарецька // Дитячий садок. – 2011. – № 44. – С.17–18.
75. Шецкін, Г. Перші дослідження : підготовка до навчання в школі / Г. Шецкін // Вихователь-методист дошкільного заходу. – 2011. – № 10. – С.43–46.
76. Шевченко М. Прогулянка в осінь : інтегроване заняття з природи, розвитку мовлення та математики для дітей середньої групи (на свіжому повітрі) / М. Шевченко // Палітра педагога. – 2011. – № 5. – С.28–30.
77. Шалда Н. Цей дивовижний світ вітру [Текст] : інтегровані заняття для старших дошкільнят з використанням мультимедійної презентації / Н. Шалда // Дошкільне виховання. – 2012. – № 4. – С.23–27.
78. Фрейдкін І. Ознайомлення з явищами неживої природи / І. Фрейдкін // Ознайомлення дітей з природою. Хрестоматія. – Ч. 1. – Рівне, 2007. – С. 377–394.
79. Якушина Л. Засідання клубу "Юні друзі природи" : сценарій відкритого заходу / Л. Якушина // Дитячий садок. – 2011. – № 48. – С.23–26.
80. Яришева Н. Збережи багатство довкілля. / Н. Ф. Яришева // Дошкільне виховання. – 2017. – № 3. – С. 10–11.

12. Інформаційні ресурси

1. Космос [Інформаційний ресурс] : Режим доступу:
<https://uk.wikipedia.org> > wiki > Космічний простір
2. [Інформаційний ресурс] : Режим доступу : [www.big-lib.com/book/52_Osnovi_prirodoznavstva Priroda Ukraini](http://www.big-lib.com/book/52_Osnovi_prirodoznavstva_Priroda_Ukraini).
3. [Інформаційний ресурс] : Режим доступу : ua-referat.com/Ознайомлення_дошкільнят_з_природою_з_використанням_словесних_методів.
4. [Інформаційний ресурс] : Режим доступу: ua-referat.com/Методика_екологічного_виховання.
5. [Інформаційний ресурс] : Режим доступу : ua-referat.com/Ознайомлення_дошкільнят_з_природою.
6. [Інформаційний ресурс] : Режим доступу : www.referatcentral.org.ua/pedagogy_load.php?id=2367 - методи ОЗП.
7. [Інформаційний ресурс] : Режим доступу: e-catalog.mk.ua/.../cgiirbis_64.exe? – ознайомлення з природою.
8. [Інформаційний ресурс] : Режим доступу:
www.zippo.net.ua/index.php?page_id=388 – природознавчий матеріал в ЗДО.